

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

17235

1907

369

G-23

2010

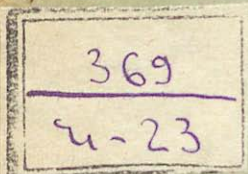
ՆԱԽԱԳԻԾ

Պ Ա Ր Ս Կ Ա Ս Տ Ա Ն Ի

ՍԱԼՄԱՍՏ ԳԱԽԱՌԻ ՓԱՅՍԱԶՈՒԿ ԳԻՒՂՈՒՄ ԿԱԶ-
ՄՈՒԵԼԻՔ

„ՈՒՂԵՑՈՅՑ“ ՄԻՈՒԹԵԱՆ.

2001

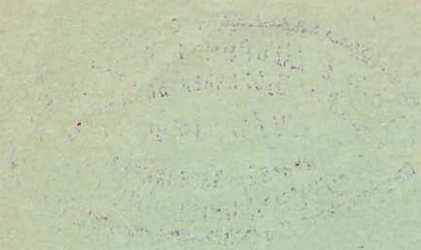

Թ Ի Յ Լ Ի Ս

ԵԼԷՔՏՐՈԱԿՐԺ ՏՊԱՐԱՆ ՕՐ. Ն. ԱՂԱՆԵԱՆՅԻ ՊՈԼԻՏԵԿՆԻԿԱՅ 7.

1907

(85)

369
9-23 W

370
2229-ՆԱ

ՆԱԽԱԳԻՏ

Պ Ա Ր Ս Կ Ա Ս Տ Ա Ն Ի

ՍԱԼՄԱՍՏ ԳԱԻԱՌԻ ՓԱՅՍՋՈՒԿ ԳԻՒՂՈՒՄ ԿԱԶ-
ՄՈՒԵԼԻՔ

1004
75588

„ՈՒՂԵՑՈՅՑ“ ՄԻՈՒԹԵԱՆ.

Թ Ի Յ Լ Ի Ս

ԵԼԷՔՏՐԱՅԱՐԻ ՏՊԱՐԱՆ ՕՐ. Ն. ԱՂԱՆԵԱՆԻ ՊՈԼԻԹԵՑԿԱՅԱ 7.

1907

(85)

078
10-0000

УНИВЕРСИТЕТ

УНИВЕРСИТЕТ

УНИВЕРСИТЕТ

1952
(82)

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ.

Բազմաշարձար հայ-ժողովուրդը պատմական զանազան շրջաններն անցնելով, երբեմն յաղթուող և երբեմն էլ յաղթող հանգիստանալով, իւր առաջնորդողների շնորհիւ երբեմն բարեկեցիկ կեանք վարելով և երբեմն էլ պատմական մեծ սխալներ գործելով և ի գո՛ւր հազարաւոր անմեղ զոհեր տալով, հասնում է քսաներորդ դարը, որ դեռ ևս մի ճակատագրական նշանակու՞թիւն ունի ինչպէս բոլոր ազգերի, նոյնպէս և հայ ազգի համար: Ուստի և ամեն մի բանիմաց հայի պարտաւորութիւնն է շրջահայեաց հեռատեսութեամբ, անցեալի յաջող և անյաջող փորձերից օգտուելով, միաբան ձեռք ձեռքի տուած՝ զրահաւորուած գիտութեան և արուեստների ուսումնասիրութեան մտաւոր, ֆիզիքական ու բարոյական ինքնազարգացման վահանով նախապատրաստուի իմաստութեամբ, գիտակցութեամբ օգտուելու անցեալի փորձերից, որպէս զի իւր տոկուն, քրտնաշան աշխատութեամբ, բարոյական արիութեամբ ու ազնուութեամբ կարող լինի արժանավայել կեանք վարել և քաղա-

քակիրթ ազգերի յարգանքն ու ուշադրութիւնը գրաւել:

Այսպէս ուրեմն, եթէ քսաներորդ դարու ազատագրական շարժումը մի նշանաւոր քաղաքատնտեսի ասելով՝ «արտօնեց ժողովրդական դասակարգերին իրաւունքներ, ընդ նմին և դրեց նրանց վրայ պարտաւորութիւններ, որոնց կատարելու համար պահանջուում է համապատասխան նախապատրաստութիւն»:

Այս երկու խօսքից յետոյ, դառնանք Սալմաստ գաւառի Փայաջուկ գիւղում հիմնուելիք «Ուղեցոյց» միութեան նախագծին, նպատակին, նրա կազմին, նրա իրաւունքներին ու պարտաւորութիւններին և նրա կատարելիք դերին:

1. «ՈՒՂԵՑՈՅՑԻ» ՆՊԱՏԱԿԸ.

§ 1. Ըստ չափու կարողութեան կամենալով օգտակար լինել մասնաւորապէս Փայաջուկ գիւղի հասարակութեանը, նրա տնտեսական, մրտաւոր ու բարոյական ինքնաճանաչութեան գործին, ազատել այդ խեղճ գիւղի բնակիչներին բռնութեամբ տիրապետող եկովի և պատահական տարրից, որը կեղծ—ազատամտութեան դիմակի տակ իրան ազգի փրկիչ համարելով, երկպառակութեան որոմներ սերմանելով խեղճ ու

կրակ հայ-գիւղացիներէ մէջ, գիշատիչ անգղի նման կեղեքում ու հարստահարում է նրանց և գրեթէ կորստեան անդունդը մատնում,—հիմն-
 ւում է «Ուղեցոյց» գիւղական միութիւնը, որին մասնակցում են գիւղի բոլոր չափահաս բանի-
 մաց անձինք, առանց կուսակցութեան խտրու-
 թեան, և առանց որ և է շահախնդրական նպա-
 տակներէ: «Ուղեցոյցը» ցանկանում է ժողովրդի
 վերածնութեան ասպարիզում իւր միահամուռ
 գործունէութեամբ գործով արդարացնել այն
 հանրածանօթ առածը, թէ՛ «Մ է կը ամենքի
 համար և ամենքը մէկի համար», կատա-
 րեալ վստահ լինելով, որ բոլոր մեր համագիւղա-
 ցի օտարութեան մէջ դեգերուող երիտասարդ-
 ներն համակրութեամբ կը վերաբերուին «Ուղե-
 ցոյցի» նպատակներին և իրենց օժանդակութիւնը
 ցոյց կը տան խորհրդով և գործով:

II. «ՈՒՂԵՑՈՅՑ» ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒ- ԹԻԻՆԸ.

§ 2. «Ուղեցոյց» միութիւնը կազմում է՝
 քնդհանուր ժողովը, խորհուրդը և վերա-
 ստուգող յանձնաժողովը: «Ուղեցոյց» մի-
 ութեան բոլոր գործողները ո՛չ մի վարձատրու-
 թիւն չեն ստանում:

§ 3. «Ուղեցոյցի» անդամ կարող է գրուել

ամէն մի Փայաջուկցի 21 տարեկանից անց՝ վը-
ճարելով տարեկան մի որոշ գումար, իւր ցան-
կութեան համաձայն:

§ 4. «Ուղեցոյցի» արդիւնքները կազմուով
են կամաւոր միանուագ և մշտական նուէրնե-
րից, կտակներով յատկացրած շարժական և ան-
շարժ կալուածներից, թատրոնական ներկայա-
ցումներից և այլն:

§ 5. Անդամներ լինում են՝ Պատուաւոր,
մշտական և տարեկան: «Ուղեցոյցի» ան-
դամների թիւը չէ սահմանափակում:

§ 6. Պատուաւոր անդամներին ընտրում է
ընդհանուր ժողովը, խորհրդի առաջարկութեան
համաձայն, եթէ առաջարկած անձն յօգուտ «Ու-
ղեցոյցի» մի օգտակար գործ է կատարել և կամ
իւր բռնած հասարակական դիրքով կարող է ա-
պագայում օգտակար ծառայութիւն մատուցանել
նրան:

§ 7. Միանգամից 10 պարսկական թուման
վճարողը համարւում է մշտական անդամ:

§ 8. Օտարահպատակները կամ Փայաջուկ
հիւր եղողները կարող են պատուաւոր, մշտա-
կան կամ տարեկան անդամներ լինել, բայց չեն
կարող մասնակցել ընդհանուր ժողովին և խորհր-
դի անդամ ընտրուել:

§ 9. «Ուղեցոյցի» ընդհանուր ժողովները
լինում են տարեկան և արտակարգ:

§ 10. «Ուղեցոյցի» ընդհանուր ժողովն ընտրում է իւր միջից խորհուրդ, բաղկացած 9 անդամից և վերաստուգող յանձնաժողով 3 անդամից բաղկացած:

§ 11. Խորհրդի և վերաստուգող յանձնաժողովի անդամները ընտրւում են երկու տարի ժամանակով:

§ 12. Խորհրդին մասնակցում են լիակատար ձայնի իրաւունքով բացի ընտրւած 9 անդամից գիւղի քահանայք, երեցփոխը և տանուտէրը:

§ 13. Խորհուրդն իւր նստերին հրաւիրում է խորհրդական ձայնի իրաւունքով գիւղի ուսուցիչներին, վարժուհուն և բժշկին:

§ 14. Խորհուրդը ձայնից առաւելութեամբ ընտրում է իւր միջից խորհրդի նախագահ, քարտուղար և գանձապահ:

§ 15. Քարտուղարը վարում է ընդհանուր ժողովների և խորհրդի օրագրութիւնները և նա է պատասխանատու «Ուղեցոյցի» կանոնադր գրագրութիւնների համար:

§ 16. Գանձապահն ընդունում է բոլոր տարեկան և միանուագ նուէրները և ստացական տալիս ժապաւինեալ անդորրամատեանից նախագահի, քարտուղարի, իւր և խորհրդի հերթական անդամի ստորագրութեամբ: Նա է պատասխանատու գումարների անթերի պահպանութեան:

§ 17. Խորհուրդն և ընդհանուր ժողովն խառն ժողով կազմելով՝ կարող են փոփոխել «Ուղեցոյցի» կանոնադրութեան սրև է յօդուած նրա կարիքներին և ժամանակակից պահանջներին համաձայն:

§ 18. «Ուղեցոյցի» բոլոր գրազրութիւնները և գործերը գտնուում են խորհրդարանում, որը գտնուում է Փայաջուկ գիւղում: «Ուղեցոյցին» պատկանեալ գրամները գտնուում են կանոնաւոր հաշուով վստահելի և ապահով անձանց մօտ:

§ 19. Խորհուրդն իւրաքանչիւր տարի հաշիւ է տալիս ընդհանուր ժողովին իւր գործունէութեան, գրամական ելեմտից մասին, ներկայացնում է նախահաշիւ եկող տարուայ համար, նախապէս յանձնելով վերաստուգող յանձնաժողովի քնութեան:

§ 20. Ընդհանուր ժողովը ծանօթանալով խորհրդի ներկայացրած տեղեկագրի և տարեկան հաշուի և վերաստուգող յանձնաժողովի ստուգութեան հետ, հաստատում է կամ փոփոխութեանց ենթարկում այդ հաշիւն ու նախահաշիւը:

§ 21. Ընդհանուր ժողովներին նախագահում է խորհրդի նախագահը: Նախագահի բացակայութեան կամ հիւանդութեան ժամանակ ժողովն ընտրում է այդ օրուայ համար նախագահ

իւր վստահելի անդամներէց մէկին ձայնից առաւելութեամբ:

§ 22. Խորհուրդն ունի իւր կնիքը «Խորհուրդ Փայաջուկ գիւղի «Ուղեցոյց միութեան» վերնագրով, որը պահվում է նախագահի մօտ խորհրդարանում:

§ 23. «Ուղեցոյցի» անդամները սրէէ բողոքով, խնդրով կամ առաջարկութեամբ պէտք է զբաւոր գիմեն խորհրդին, որը քննութեան առնելով խնդիրը, անում է իւր որոշումը և զբաւոր յայտնում խնդրատուին:

§ 24. Խորհուրդն ամեն շաբաթ ունենում է իւր նստերը «Ուղեցոյցի» խորհրդարանում: Իւրաքանչիւր խնդիր որոշվում է ձայնից առաւելութեամբ:

§ 25. Խորհրդի պարտաւորութիւնն է հոգալ՝

Ա. Եկեղեցու փառագարդութեան մասին. «Ուղեցոյցի» խորհուրդն առանձին ուշադրութիւն պէտք է դարձնի, որպէս զի գիւղի եկեղեցին փառագարդութեան մէջ լինի: Շաբաթ երեկոները և կիրակի օրերը պատարագին եկեղեցում երգեն դպրոցի աշակերտները: Խորհրդի պարտքն է հոգալ, որ դպրոցի սաներից երկուսին դասընթացն աւարտելուց յետոյ կրթութիւն տայ Թիֆլիզի Ներսիսեան Դպրոցում կամ Գէորգեան ձեմարանում ապագայում գիւղում կրօնուսուց լինելու և ուսուցչութիւն անելու համար, որ-

պէս զի ապագայում զիւղի դպրոցն ու եկեղեցին դրսից ուսուցիչ և քահանայ հրաւիրելու կարիք չունենան: Խորհուրդն ամեն ջանք գործ պէտքէ դնէ, որ զիւղի քահանայք քարոզ խօսեն և որովհետև սկզբում այդ բանը դժուար կը լինի, ուստի քահանան պէտք է նախապատրաստուի կենդանի խօսքով հասկացնելու ժողովրդին Աստուծոյ խօսքը:

Բ. Տղայոց և օրիորդաց դպրոցի բարելավութիւն. Աչքի առաջ ունենալով այն հանգամանքը, որ առանց մատաղ սերնդին կրթութիւն տալու, մարդս իւր սուրբ պարտականութիւններէն ամենանշանաւորը չէ կատարում, խորհուրդն իւր առանձին ուղադրութիւնը պէտք է դարձնի տղայոց և օրիորդաց դպրոցներէ բարեկարգելու մասին: Դպրոցը պէտքէ ունենայ երկու նախակրթարան և երկու հիմնական դասարան, թեմական նոյն դասարաններին համապատասխան, որպէս զի աւարտողը կարողանայ շարունակել իւր ուսումը, եթէ ցանկանայ, թեմական դպրոցներում: Ուսումը բոլորի համար պէտք է լինի պարտադիր, իսկ չքաւորներէ համար ձրի: Բոլորովին որը և անտէր երեխաների սնունդը և հագուստը հոգում է խորհուրդը «Ուղեցոյցի» միջոցներէ: Խորհուրդը պէտք է աշխատի հոգալ, որ ուսուցիչները և ձեռագործի վարժուհին ունենան պատրաստի բնակարան, ծառայ, վա-

Բերափայտ, լուսաւորութիւն, որ նոցա աշխատանքը լաւ վարձատրուի, որպէս զի պատրաստի անձինք հրաւիրուին գործի: Օրիորդաց դպրոցում բացի ձեռագործից պէտք է աւանդուի գորգեր գործելու արուեստը, որ շատերին մի կտոր հալալ հացի տէր կը դարձնի, իսկ տղայոց դպրոցում բացի աւանդելիք կրօնից, լեզուներից և առարկաներից, նա և հիւանդութիւն և կազմարարութիւն: Ծրագիրը պիտի լրացուի դպրոցի մանկավարժական ժողովի և խորհրդի ցուցմամբ:

Գ. Գիւղում կարգ ու կանոն սահմանելու, գիւղացիների մէջ գոյութիւն ունեցող երկպառակութիւնների և կուսակցութեանց անտեղի կռիւների առաջն առնելու մասին: Մանաւանդ ի նկատի առնելով այն հանգամանքը, որ գիւղի մէջ կարգապահութիւնը թոյլ է և ամենմարդ իւր ուզածն անելով խանգարում է գիւղի խաղաղութիւնը և անպայման չարիք հասցնում, խորհրդի պարտքն է արգելել այդպիսիներին խանգարելու կարգապահութիւնը իրանց անտակա վարմունքով, խօսքով կամ գործով, վերաւորելով որևէ անձի կամ նրա ընտանիքի պատիւը: Այդպիսին հրաւիրուում է խորհրդարան, ուր հարցը քննուելուց յետոյ, եթէ պարզուի, որ դա իրաւի յանցաւոր է, ենթարկուում է կարևոր յանդիմանութեան ու պատժի և այդ որոշ-

մանը անպատճառ պէտք է հնազանդուի յանցաւորը: Հակառակ դէպքում ամբողջ գիւղը դադարում է դրա հետ գործ ունենալու և բոցկոտի է ենթարկում դրան:

Արբեցողութիւնը, անառակ և ցոփ կեանք վարելը, գողութիւնն ու աւագակութիւնը խորտիւ արգելուում է և անուղղայ յանցաւորը խորհրդի որոշմամբ յանձնուում է մարմնաւոր իշխանութեանը սահմանեալ պատիժը կրելու համար:

Գ. Գիւղի ինքնապաշտպանութեան մասին. Ինքնապաշտպանութիւնը պիտի լինի ժողովրդական. և ամեն մի անձն իւր սուրբ պարտականութիւնը պիտի համարէ արեան մինչև վերջին կաթիլը պաշտպանել գիւղի պատիւը և նրա շահերը:

Ուստի խորհուրդը ժամանակաւորապէս իւր վրայ առնելով գիւղի ինքնապաշտպանութեան գործը, ամեն կերպ աշխատում է հրաւէր կարգալու ամենքին իրենց զէնքով և պատրաստութեամբ կամաւոր զինուոր դառնալ ինքնապաշտպանութեան գործին առանց տատանուելու և առարկութեանց:

Սորհուրդն իւր կողմից օգնում է կանոնաւորելու զինավարժութեան գործը և արժան գրնով զէնք մատակարարելու, իսկ չունևորներին խորհրդարանի հաշուով ձրիապէս:

Ե. Գրադարանի և ընթերցարանի թատ-

րոնի և դասախօսութեան մասին. Ի նկատի առնելով ընթերցանութեան կարեւորութիւնը, խորհուրդն հիմնում է գրադարան — ընթերցարան, յանձնելով դրա կառավարութիւնը խորհրդից ընտրուած վստահելի ձեռնհաս անձին: Այդ նպատակով նա իւր գումարներից իւրաքանչիւր տարի յատկացնում է մի գումար, գնում է հայերէն և ուրիշ լեզուներով գրքեր ու լրագիրներ: Գրքերից և լրագիրներից օգտուելու համար Պորհրդարանը սահմանում է առանձին կանոններ:

Եթէ միջոցները ներեն, ապա Պորհուրդը Ուսուցչական խմբի և գիւղի ինտիլէգէնդ երիտասարդների աջակցութեամբ կազմակերպում է թատրոնական ներկայացումներ և դասախօսութիւններ ժողովրդին հասկանալի լեզուով և ժողովրդական կարիքներին համաձայն. դրանցից ստացուած արդիւնքը յատկացնում է խորհրդարանին նրա հիմնական միջոցները զօրացնելու համար:

Նոյնպէս խորհուրդն իւր իրաւասութեան ներքոյ է առնում ուսուցիչներ և վարժուհիներ և բժիշկ հրաւիրելու և մի փոքրիկ գեղատուն բանալու հոգսը, գիւղի գիշերուայ և ցերեկուայ պահապանների, միրաբի և դօրուղչիների մասին: Մէկ խօսքով այն բոլոր խնդիրների մասին, որոնք պէտք է բարելաւեն գիւղացու տնտեսա-

կան, մասաւոր և բարոյական անդրազգացման գործը:
 § 26. Սեպտեմբերի 1-ին թուր խնդիրների և
 գիւղական ուրիշ գործակալների մասին կազմում
 է առանձին տեղեկագիր, առաջարկում է այն ի
 հաստատութիւն ընդհանուր ժողովի և ապա
 հրատարակում ի գիտութիւն «Ուղեցոյցի բոլոր
 անդամներին և Փայաջուկի հասարակութեան:

§ 27. Իւրաքանչիւր օտարական գիւղը մա-
 նելիս պիտի ունենայ անցագիր կամ յանձնարա-
 կան իւր սրտեղից լինելու մասին և ներկայա-
 ցնի խորհրդին: Այնուհետև խորհուրդը որոշում
 է նրա գիւղում մնալու ժամանակամիջոցը:

§ 28. Ո՛չ ոք իրաւունք չունի դիմադրելու
 «Ուղեցոյցի» խորհրդի որոշումներին: Դիմադրո-
 ղի մասին խորհուրդը վերաստուգող յանձնաժո-
 դովի անդամների հետ խորհրդակցելով որոշում
 է կայացնում և յայտնում դիմադրողին:

§ 29. Այդպիսի որոշմանն էլ չը հնազան-
 դուողը գիւղի համախօսականով արտաքսւում է
 գիւղից և հանրիւ պահանջածին պէս պատշաճա-
 ւոր մարմնաւոր իշխանութեան կարգադրութեամբ
 նա և երկրի սահմաններից:

§ 30. Խորհուրդը իւր սեպուհ պարտքն է
 համարում ամեն ջանք գործդնելու համերաշխու-
 թիւն պահպանելու բոլոր հարեան գիւղերի հետ
 և նրանց բոլոր ազգաբնակիւթեան առանց լեզ-
 ուի և կրօնի խտրութեան և օր առաջ ամեն տե-
 սակ պատահելիք ընդհարումների դէմ առնելու,
 միջնորդ խաղաղարար հանդիսանալով ամեն տեղ:

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

